

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Datum 5 juli 2022
Betreft Verzoek om informatie over derogatie

Geachte Voorzitter,

Op 27 juni 2022 heeft de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit mij verzocht de Tweede Kamer te informeren over de meest waarschijnlijke uitkomst en de gevolgen van het mogelijk niet verlengen van de derogatie en hoe die gevolgen zich verhouden tot het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Met deze brief informeer ik de Tweede Kamer hierover.

In mijn brief van 26 april 2022 heb ik de Tweede Kamer geïnformeerd over het proces voor het verkrijgen van een nieuwe derogatie van de Nitraatrichtlijn (Kamerstuk 33037, nr. 439). Ik heb in deze brief aangegeven dat ik in de derogatieonderhandelingen een balans zoek tussen een inzet die haalbaar is in Brussel, maar die ook (langjarig) duidelijkheid geeft voor de sector en aansluit bij de noodzakelijke transitie van de landbouw in het kader van de gebiedsgerichte aanpak. Hierbij heb ik toegelicht dat ik inzet op drie kernvoorwaarden en dat ik de optimale ruimte zal zoeken en hierin het noodzakelijke zal doen. De drie kernvoorwaarden zijn:

- gelet op de rechtszekerheid voor boeren is het mijn inzet om een derogatiebeschikking voor 4 jaar te verkrijgen;
- door het inmiddels gevorderde stadium van het uitrijdseizoen, is mijn inzet om de omvang van de derogatie voor 2022 op hetzelfde niveau te houden als de afgelopen jaren;
- ten slotte streef ik naar een derogatie zonder directe interventies vanuit de EC in gebiedsgerichte aanpak gedurende de looptijd van de beschikking.

De Tweede Kamer is in eerdere Kamerbrieven en in debatten geïnformeerd dat het zonder meer verkrijgen van deze derogatie niet vanzelfsprekend is. In voornoemde brief van 26 april 2022 heb ik aangegeven dat we er rekening mee moeten houden dat voortzetting van de derogatie, zoals die voorgaande jaren aan Nederland was toegekend, steeds lastiger wordt. In de afgelopen periode is meermaals overleg gevoerd met de diensten van de Europese Commissie over de inhoud en voorwaarden van de derogatie.

Deze gesprekken verlopen moeizaam. Ik span mij echter maximaal in om in gesprekken op ambtelijk en politiek niveau te komen tot een derogatieverlening

In de derogatieonderhandelingen blijf ik inzetten op een balans tussen een inzet die haalbaar is in Brussel maar die ook (langjarig) duidelijkheid geeft voor de sector en recht doet aan de noodzakelijke transitie van de landbouw in het kader van de gebiedsgerichte aanpak. De komende periode worden de gesprekken voortgezet. Ik vraag nogmaals begrip van de Tweede Kamer om nu niet in te gaan op de meest waarschijnlijke uitkomst van de onderhandelingen, omdat dit de onderhandelingspositie mogelijk kan schaden.

Eerder heb ik aangegeven dat ik verwachtte in juni uitsluitsel te kunnen geven over de uitkomst van deze onderhandelingen. Helaas is de verwachting dat ik u niet voor de aanvang van het zomerreces van de Tweede Kamer verder kan informeren. Het is mijn streven de Tweede Kamer in de eerste helft van volgende week meer duidelijkheid te geven over het verloop van de gesprekken.

In voornoemde brief van 26 april 2022 aan de Tweede Kamer heb ik de consequenties van het verlies van derogatie toegelicht en ben ik ingegaan op de grootste verschuivingen die ik verwacht ten aanzien van de sectoren. Samengevat betekent geen verlening van derogatie dat in Nederland voor alle landbouwgronden uitgegaan moet worden van de stikstofgebruiksnorm voor dierlijke meststoffen van 170 kilogram per hectare, zoals in de Nitraatrichtlijn is bepaald. Dit zal, op korte termijn, grote gevolgen hebben voor de mestmarkt in Nederland, waarbij naar verwachting melkveehouders de mest, die op het eigen bedrijf geproduceerd wordt niet langer volledig op het eigen bedrijf kunnen plaatsen, waardoor mest van het bedrijf naar elders zal moeten worden afgezet. De behoefte aan stikstof zal worden ingevuld met andersoortige meststoffen dan dierlijke mest, bijvoorbeeld door kunstmest. De akkerbouw zal naar verwachting minder mest uit de varkenshouderij toepassen en meer gebruik gaan maken van de mest uit de melkveehouderij. Tenslotte zal de afzet van mest naar buiten Nederland toenemen evenals het belang van mestverwerking. Als gevolg van deze veranderingen zullen de mestafzetkosten voor de veehouderijbedrijven sterk stijgen en voor melkveehouderijbedrijven zullen de kosten voor kunstmest toenemen.

Het effect op de waterkwaliteit van het niet verkrijgen van een derogatie is moeilijk precies te voorspellen. Het gebruik van dierlijke mest zal afnemen, maar omgekeerd zal het gebruik van kunstmest toenemen. Bij stijgende mestafzetkosten en regionale overschotten van dierlijke mest, neemt het risico op overbemesting en fraude toe. Het vervallen van de derogatievoorwaarde om 80% van de oppervlakte grasland te hebben, kan leiden tot het scheuren van grasland.

Dit kan gepaard gaan met grotere stikstofverliezen naar grond- en oppervlaktewater. Scheuren van grasland heeft ook een negatief effect op CO2 vastlegging in de bodem. Ook vanuit de optiek van milieukwaliteit is het niet verkrijgen van een derogatie ongunstig.

Verschillende urgente opgaven maken dat het landelijk gebied de komende jaren flink zal moeten veranderen. De draagkracht van onze natuur en ons bodem- en watersysteem wordt op veel plekken overschreden. Bovendien vraagt de klimaatopgave om een sterke daling van de broeikasgasemissies van landbouw en landgebruik. Om deze doelen te realiseren richt het kabinet het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) in, waarvan u op 10 juni de startnotitie heeft ontvangen (Kamerstuk 34682, nr. 96). Het al dan niet verkrijgen van een derogatie heeft geen invloed op de doelstellingen van het NPLG. In de gebiedsprocessen worden met alle betrokkenen samen de plannen uitgewerkt. Hierbij is de deelname van alle betrokkenen partijen van groot belang. Zij kennen immers bij uitstek het gebied en zijn gebruikers van een groot deel van het land.

Ik streef naar een derogatie voor Nederland die ondersteunend is aan de werkwijze en doelen voor natuur (stikstof), water, klimaat en biodiversiteit, zoals omschreven in het Nationaal Programma Landelijk gebied en daarnaast werkbaar is voor de agrarische sector. Vanuit het belang dat ik hecht aan duidelijkheid en zekerheid, zal de Minister voor Natuur en Stikstof zodra de uitkomsten van de onderhandelingen bekend zijn, deze betrekken bij de nadere vormgeving van de gebiedsprocessen en de maatregelen die daarin worden voorgesteld.

Henk Staghouwer
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit